

Lublin, dnia 15 października 2018 r.

Dr hab. Grzegorz Kozieł
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Wydział Prawa i Administracji

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr. Pawła Laskowskiego

p.t.: „Likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce i Australii w ujęciu funkcjonalnym”

1. Uwagi ogólne

Recenzowana rozprawa mgr. Pawła Laskowskiego została napisana na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku pod opieką naukową Promotora Pani Prof. dr hab. Agnieszki Malarewicz-Jakubów. Dotyczy likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii w ujęciu funkcjonalnym.

Należy zauważyć, że wprawdzie zagadnienia likwidacji polskich spółek prawa handlowego są w Polsce stale przedmiotem zainteresowania i prac badawczych, o tyle tematyka likwidacji spółek australijskich nie została do chwili obecnej dogłębnie przebadana, w związku z tym nie poświęcono jej także większej uwagi w wypowiedziach zawartych w piśmiennictwie. W szczególności, problematyka ta nie była do chwili obecnej analizowana za pomocą utrwalonego w komparatystyce prawniczej tzw. podejścia (ujęcia) funkcjonalnego. W polskiej literaturze nie dokonano do tej pory komparatystyki prawniczej dotyczącej tak szczegółowej tematyki jaką jest likwidacja spółek prawa handlowego w Australii.

Przyjęte sformułowanie i ujęcie tematu pracy należy ocenić bardzo pozytywnie. Objęte tematem rozprawy zagadnienie jest doniosłe zarówno z teoretycznego jak i praktycznego punktu widzenia. Pomimo odmienności porównywanych w rozprawie doktorskiej systemów prawnych, które implikują określony model postępowania likwidacyjnego w Polsce i Australii, zaletą takiego ujęcia w problemu badawczego jest wskazanie wspólnych celów (funkcji) oraz wynikających z nich podstawowych elementów każdego z tych postępowania, które mają te cele realizować.

Autor precyzyjnie określił i wyjaśnił cele badawcze rozprawy doktorskiej, tj.: cel poznawczy (s. 12 rozprawy doktorskiej, dalej: r.d.), cel dydaktyczny (s. 15 r.d.), cel prawotwórczy (s. 15 r.d.) i cel praktyczny (s. 16 r.d.). Cele te w znakomitej większości

mieszczą się w obszarze podstawowych funkcji tradycyjnie rozumianej komparatystyki prawniczej (zob. R. A. Tokarczyk, *Komparatystyka prawnicza*, Kraków-Lublin 1997, s. 186, który dzieli funkcje komparatystyki prawniczej na poznawcze, dydaktyczne, legislacyjne, interpretacyjne, unifikacyjne i ideologiczne). W zawartych w kolejnych rozdziałach rozprawy doktorskiej wywodach Autor przedstawił rozważania, które, co trzeba podkreślić z uznaniem, zasadniczo zmierzają do ilustracji osiągnięcia jej celów badawczych wskazanych powyżej.

Podstawowy problem badawczy został określony w tytule rozprawy doktorskiej. Jest nim funkcjonalne określenie polskiej i australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego. Zasadniczym pytaniem badawczym, które stawia Autor w rozprawie doktorskiej jest zatem słusznie następujące pytanie: jak z funkcjonalnego punktu widzenia dochodzi do likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce, a jak w Australii? (s. 13 r.d.). W celu uzyskania definitywnej odpowiedzi na tak postawione pytanie, które – co należy odnotować – stanowi określone *novum* badawcze, Autor zbadał likwidację w każdym z wymienionych państw, stawiając trafnie na wstępie tych badań czternaście głównych pytań badawczych (s. 13-14 r.d.), w tym m.in. pierwsze, z którego wynikają pozostałe – o to, czy likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce różni się funkcjonalnie od likwidacji spółek prawa handlowego w Australii, a także ostatnie – czternaste, o to, czy występują powiązania pomiędzy potrzebami funkcjonalnymi procesu likwidacyjnego w Australii, które powodują, że niezaspokojenie bądź niepełne zaspokojenie potrzeby funkcjonalnej umożliwia wystąpienie i zaspokojenie innych potrzeb, które warunkują utrzymanie generalnych cech australijskiego procesu likwidacyjnego? W toku prowadzonych badań Autor uszczegółowił główne pytania badawcze kolejnymi pytaniami problemowymi. Następnie we wnioskach częściowych i końcowych rozprawy doktorskiej Autor udzielił odpowiedzi na zadane na wstępie pytania. W tej perspektywie podstawową tezę recenzowanej rozprawy doktorskiej zasygnalizowaną przez Autora we wprowadzeniu jest odmienność polskiej likwidacji spółek prawa handlowego od australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego w ujęciu funkcjonalnym.

2. Ocena struktury rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska ma formę maszynopisu książki i liczy 299 stron.

Składa się z wykazu skrótów, wprowadzenia (podzielonego dodatkowo na sześć jednostek redakcyjnych), rozdziału metodologicznego, trzech rozdziałów merytorycznych, wniosków końcowych, a także spisu literatury.

Autor w sposób prawidłowy usystematyzował prezentowaną problematykę. Układ rozdziałów, jak również pozostałych jednostek redakcyjnych jest dobrze przemyślany, logiczny i prawidłowy, co umożliwiło Autorowi prawidłową realizację wskazanych w pracy założeń badawczych. Poza rozdziałem I, który dotyczy metodologii pracy, w każdym rozdziale merytorycznym (II, III i IV) Autor wyodrębnił jednostkę redakcyjną zawierającą wnioski, które służą podsumowaniu rozważań zawartych w poszczególnych rozdziałach. Zastosowane przez Autora częściowe podsumowanie wniosków w poszczególnych rozdziałach merytorycznych (II, III, IV) zasługuje na pełną aprobatę.

W obszernym wprowadzeniu Autor uzasadnił wybór tematu pracy, przedstawił aktualny stan wiedzy dotyczący poruszanego w pracy problemu badawczego, terytorialny i chronologiczny zasięg pracy, ocenę literatury i materiałów źródłowych, a także zaprezentował układ pracy. Wskazał podstawową tezę rozprawy, tezy szczegółowe, jej cele badawcze, jak również pytania, na których odpowiedzi zostały zawarte w poszczególnych częściach pracy.

W rozdziale I pracy Autor przedstawił w sposób obszerny metodologię badań. Wprawdzie nie często można spotkać w rozprawach doktorskich dotyczących prawa handlowego tak obszerne uwagi metodologiczne, jednak z uwagi na temat i zakres recenzowanej rozprawy są one bardzo potrzebne, a zatem w tym przypadku należy je ocenić bardzo pozytywnie. W rozdziale I pracy Autor przedstawił procedurę badawczą, a także wskazał metodę badawczą, którą się posługuje, tj. komparatystyczną metodę funkcjonalną, będącą jedną z tzw. szczegółowych metod komparatystyki prawniczej. Wybór tej metody badawczej jest bardzo adekwatny do tematu rozprawy, jej zakresu, celów, a także tez badawczych.

W rozdziale II pracy Autor zaprezentował analizę funkcjonalną prostą likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii, w tym system likwidacji, jak również integrację wewnętrzną każdego z systemów likwidacji oraz ich relacje do innych sfer rzeczywistości.

W rozdziale III pracy Autor przedstawił analizę funkcjonalną rozwiniętą likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii, w ramach której zaprezentował kierunkową

organizację i samoregulację procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego, kolejno w Polsce i Australii.

W rozdziale IV pracy Autor przedstawił analizę funkcjonalną dwustopniową likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii, w ramach której zaprezentował dwustopniową kierunkową organizację oraz dwustopniową samoregulację procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego, kolejno w Polsce i Australii.

We wnioskach końcowych Autor przedstawił podsumowanie całości badań obejmujących trzy typy analizy funkcjonalnej.

W bardzo obszernym spisie literatury Autor umieścił literaturę polskojęzyczną (147 pozycji), literaturę anglojęzyczną (190 pozycji), akty prawne (5 pozycji), orzecznictwo sądów polskich (30 pozycji), orzecznictwo sądów australijskich (92 pozycji) i wykaz publikacji elektronicznych (12 pozycji). Należy podkreślić, że Autor wykorzystał w rozprawie doktorskiej znacznie więcej pozycji literatury anglojęzycznej (190) niż pozycji literatury polskiej (147), jak również poddał analizie i przywołał w pracy niemal trzykrotnie więcej orzeczeń sądów australijskich (92) niż orzeczeń sądów polskich (30). Z uwagi na główny problem badawczy rozprawy, jej cele i tezy badawcze, a także zastosowaną metodologię powyższe jest dużą zaletą recenzowanej rozprawy. W perspektywie wskazanego w rozprawie doktorskiej głównego problemu badawczego, jej celów, tez i metodologii badawczej, Autor słusznie zawęził porównanie aktów prawnych polskich i australijskich zasadniczo do aktów prawnych normujących zagadnienia dotyczące spółek handlowych (tj. do Kodeksu spółek handlowych z 2000 r. i Corporations Act z 2001). Sposób przygotowania spisu literatury nie budzi zastrzeżeń, a wręcz zasługuje na pochwałę i wyróżnienie.

3. Ocena strony formalnej rozprawy

Rozważania zawarte w recenzowanej rozprawie doktorskiej są jasne i logiczne. Rozprawa ta została napisana w zasadzie dojrzałym, klarownym i precyzyjnym językiem. Jak w każdej rozprawie doktorskiej przed gruntowną korektą wydawniczą można także w niej znaleźć pewne niedoskonałości literowe, interpunkcyjne, stylistyczne czy gramatyczno-językowe, które jednak mają wymiar śladowy, np. na s. 13 r.d., w przypisie nr 48 Autor zamiast „R. Tokarczyka”, wskazuje „R. Tokarczuka” jako autora przywołanej pracy (posługując się prawidłowym jej tytułem), z kolei na s. 72 r.d. Autor stwierdza, że: „W literaturze występuje twierdzenie, że: „[...] likwidatorzy mają obowiązek zgłosić tę

okoliczność [uchylenie likwidacji – P.L.] sądowi rejestrowemu. Informacja ta zostanie zarejestrowana i od tego momentu spółka działa w zwykłym zakresie”, natomiast na s. 194 r.d. Autor konstatuje, że: „Nie jest więc zamknięta droga do ewentualnego wzmocnienia pozycji likwidatora spółki tutaj, ale i w toku całego procesu likwidacyjnego”, czy na s. 196 r.d. Autor podkreśla, że: „Nie istnieje inny sposób ukazania procesu likwidacyjnego jak przekazanie informacji dla potencjalnych interesariuszy podziału majątku. Stwierdza się więc, że nie występuje potrzeba substytucyjna”.

Autor swobodnie posługuje się dosyć formalnym wynikającym z przyjętej metodologii językiem, który przynajmniej w niektórych fragmentach pracy mógłby być jednak uproszczony celem nadania rozprawie charakteru dzieła dostępnego szerszemu niż tylko prawnicze gronu odbiorcy. Przykładowo na s. 23 r.d. Autor stwierdza, że: Kwestię metody uszczegóławia funkcjonalizm, „[...] pochodzący od Bronisława Malinowskiego pogląd, wedle którego wszystkie zjawiska społeczne mają wyjaśnienie funkcjonalne. [...] polega na wyjaśnieniu instytucji, norm kulturowych i wzorców zachowania społecznego przez wskazanie na ich funkcję, na przykład podtrzymania trwałości społeczeństwa czy jego struktury”, czy też na s. 43 r.d. Autor wskazuje, że: „Należy zadać pytanie o charakter wartości. Zestawiając każdą poszczególną właściwość z pozostałymi właściwościami innego elementu relacji, poznamy rodzaj tej właściwości. Pierwsze zestawienie dotyczy negatywności i pozytywności, gdzie właściwości mają ten sam rodzaj. Kolejne porównania – destrukcji z witalnością, negatywności z twórczością, destrukcyjności z pozytywnością i destrukcyjności z twórczością – przynoszą odmienne rodzaje właściwości”.

Przypisy zostały skonstruowane co do zasady w sposób prawidłowy.

Po usunięciu z treści rozprawy śladowych, zasygnalizowanych niedoskonałości literowych, interpunkcyjnych, stylistycznych czy gramatyczno-językowych, z pełnym przekonaniem rekomenduję wydanie rozprawy w formie monografii.

4. Ocena metodologii zastosowanej w rozprawie

Recenzowana rozprawa doktorska dotyczy problematyki z obszaru prawa handlowego, w tym porównania (komparatystyki) likwidacji spółek prawa handlowego w systemie prawa polskiego i australijskiego w ujęciu funkcjonalnym.

Trafnie zatem Autor w rozprawie doktorskiej posługuje się przede wszystkim komparatystyczną szczegółową metodą funkcjonalną, a w jej ramach stosuje w kolejnych

rozdziałach trzy typy analizy funkcjonalnej: analizę funkcjonalną prostą, analizę funkcjonalną rozwiniętą, analizę funkcjonalną dwustopniową. W ramach pierwszej z nich Autor analizuje trzy relacje składników systemu likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i trzy relacje składników systemu likwidacji spółek prawa handlowego w Australii, w ramach drugiej – pięć elementów procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce i pięć elementów procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Australii, natomiast w ramach trzeciej – siedem elementów procesu likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i siedem elementów procesu likwidacji spółek prawa handlowego w Australii. Należy podkreślić, że Autor recenzowanej rozprawy doktorskiej dokonał wyboru metody badawczej z szerokiej gamy stosowanych w komparatystyce prawniczej metod ogólnych i szczegółowych (szerzej zob. R. A. Tokarczyk, *Komparatystyka...*, op. cit., s. 173-185), co świadczy o Jego dobrej znajomości metodologii prawa porównawczego.

Dokonana w rozprawie doktorskiej analiza przepisów prawa polskiego i australijskiego, poglądów doktryny polskiej oraz australijskiej, a także analiza judykatury polskiej i australijskiej jest dokładna, jak również pogłębiona. Podstawowe tezy pracy zostały przez Autora przedstawione we wprowadzeniu, w którym zawarto także czternaście głównych pytań badawczych, na które odpowiedzi znajdują się w recenzowanej rozprawie. Zamieszczone w rozprawie doktorskiej rozważania zostały ukierunkowane na realizację przyjętych celów, udzielenie odpowiedzi na postawione pytania i wykazanie założonej tezy podstawowej (oraz też szczegółowych). Wnioski badawcze zostały przez Autora zawarte w kończących każdy z rozdziałów punktach zatytułowanych „Wnioski”, natomiast ich sumaryczne zestawienie Autor umieścił we „Wnioskach końcowych”.

5. Uwagi merytoryczne

Autor przygotował przemyślaną i oryginalną rozprawę doktorską, w której w sposób prawidłowy porównał likwidację spółek prawa handlowego w Polsce oraz w Australii w ujęciu funkcjonalnym. Rozważania zawarte w recenzowanej rozprawie potwierdzają umiejętności badawcze jej Autora, który wykazał się w niej umiejętnością przeprowadzenia pogłębionej analizy przepisów prawa, jak również orzecznictwa polskiego i australijskiego oraz formułowania adekwatnych wniosków *de lege lata* i *de lege ferenda*, z którymi generalnie trudno się nie zgodzić. W rozprawie doktorskiej jej Autor podjął się z powodzeniem udowodnienia prawdziwości jej tezy podstawowej o odmienności polskiej

likwidacji spółek prawa handlowego od australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego w ujęciu funkcjonalnym.

Autor słusznie stwierdził m.in., że każda z rozważanych w rozprawie doktorskiej likwidacji spółek prawa handlowego (zarówno w Polsce jak i w Australii) może być określona jako system funkcjonalny, jest wydzielona ze swoich praw oraz skonstruowana z funkcjonalnych składników. Pomiędzy składnikami polskiej likwidacji spółek prawa handlowego istnieją powiązania, w których występują wyłącznie stosunki wzajemności funkcjonalnej. Natomiast w przypadku australijskim dominuje stosunek eksploatacji. W większości powiązań dotyczących likwidacji w Polsce występuje stosunek zależności od systemu. Z kolei w Australii stosunek ten występuje we wszystkich analizowanych powiązaniach. Likwidacja spółek prawa handlowego w Polsce ma dwustronną relację z otoczeniem, natomiast likwidacja spółek prawa handlowego w Australii przeważnie jednostronną relację z otoczeniem (s. 106 r.d.).

W dalszej kolejności Autor trafnie skonstatował w szczególności, że likwidacje spółek prawa handlowego w Polsce i Australii można określić jako procesy, które toczą się po to, aby znaleźć się i utrzymać w specjalnych stanach, co potwierdza tezę o kierunkowej organizacji procesu likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii. Z kolei powiązania pomiędzy elementami procesu likwidacyjnego spółek prawa handlowego w Polsce i Australii nie powodują aktywności innych elementów w okolicznościach blokujących poszczególny element, co w konsekwencji mogłoby prowadzić do utrzymania specyficznego stanu procesu. Powyższe, jak stwierdził Autor, nie potwierdza tezy o samoregulacji procesu likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii (s. 179 r.d.).

Ponadto Autor słusznie stwierdził, że likwidacje spółek prawa handlowego w Polsce i Australii są procesami posiadającymi potrzeby funkcjonalne zaspokajane przez elementy tych procesów, co warunkuje wystąpienie generalnych cech tych procesów. Potwierdza to tezę o dwustopniowej kierunkowej organizacji procesu likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce i Australii. Nie występują powiązania pomiędzy potrzebami funkcjonalnymi procesów likwidacyjnych w Polsce oraz Australii, powodujące to, że niezaspokojenie lub niepełne zaspokojenie potrzeby funkcjonalnej umożliwia wystąpienie i zaspokojenie innych potrzeb, które warunkują utrzymanie generalnych cech procesów likwidacyjnych, co w ocenie Autora nie potwierdza tezy o dwustopniowej samoregulacji (s. 260 r.d.).

W wyniku funkcjonalnych badań nad likwidacją spółek prawa handlowego w Polsce i likwidacją spółek prawa handlowego w Australii Autor trafnie dostrzegł istnienie między tymi procesami siedmiu podobieństw (tożsamości) i siedemnastu różnic (odmienności, s. 264-265 r.d.). W związku z tym, Autor słusznie skonstatował, że funkcjonalne porównanie likwidacji spółek prawa handlowego w Polsce z likwidacją spółek prawa handlowego w Australii wykazuje więcej różnic niż podobieństw, co potwierdza prawdziwość podstawowej tezy rozprawy doktorskiej o odmienności polskiej likwidacji spółek prawa handlowego od australijskiej likwidacji spółek prawa handlowego w ujęciu funkcjonalnym (s. 265 r.d.).

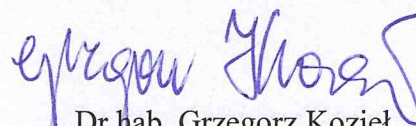
W wyniku przeprowadzonych badań funkcjonalnych Autor sformułował ponadto trafne postulaty *de lege ferenda*, w tym m.in. propozycję: ograniczenia w stanowieniu, a nawet uchylenia norm prawnych, na podstawie których skonstruowane są elementy niefunkcjonalne na rzecz elementów funkcjonalnych, uchylenia norm prawnych, na podstawie których skonstruowane są elementy o małym udziale w utrzymaniu poszczególnego stanu polskiego procesu likwidacyjnego, stanowienia norm prawnych, na podstawie skonstruowanych będzie więcej elementów zamiennych, czy uchylenia norm prawnych, na podstawie których skonstruowano elementy, w których stwierdzono sprzeczność potrzeb funkcjonalnych (s. 265 r.d.).

Z obowiązku związanego z pełnieniem funkcji Recenzenta rozprawy doktorskiej zwykle przynajmniej przykładowo w recenzji takiej rozprawy tytułem przykładu zwraca się uwagę na określone zagadnienia merytoryczne, z których przedstawieniem przez Autora w rozprawie można polemizować czy dyskutować, a które nie zmieniają jednak ogólnej bardzo wysokiej oceny naukowej rozprawy. Ocenę taką należy wystawić również rozprawie doktorskiej przygotowanej przez mgr. Pawła Laskowskiego. W odniesieniu do recenzowanej rozprawy, z uwagi na przyjęty problem badawczy, w tym jego ujęcie w tytule tej rozprawy, jej główną tezę (oraz tezy szczegółowe), a także cele badawcze i przyjętą metodologię badawczą jak również jej realizację oraz przedstawienie wyników badań, trudno formułować jakiegokolwiek istotne i poważne zastrzeżenia czy uwagi merytoryczne. Ewentualnym obszarem, w którym z Autorem rozprawy doktorskiej można by próbować wejść w polemikę jest faktyczny zakres realizacji wszystkich jej celów badawczych przyjętych w ramach zastosowanej metody badawczej, co może mieć związek z ogólną oceną konstrukcji teoretycznej tej metody. O ile nie ulega wątpliwości, że Autor osiągnął w wyniku przeprowadzonych badań zakreślony w rozprawie doktorskiej cel poznawczy i dydaktyczny,

o tyle można zastanawiać się nad faktycznym stopniem realizacji w praktyce celu prawotwórczego (zwłaszcza z uwagi na to, że w zasadzie w znacznej mierze nie zależy to od prawidłowości działań, w tym badań przeprowadzonych przez Autora), czy tym bardziej nad zakresem realizacji celu praktycznego.

6. Konkluzja

W konkluzji niniejszym stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska mgr. Pawła Laskowskiego stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Autora w uprawianej dyscyplinie naukowej, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. W związku z tym, uważam, że recenzowana rozprawa spełnia wymagania określone w treści art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.) i stanowi podstawę do podjęcia dalszych czynności w przewodzie doktorskim w sprawie nadania stopnia doktora nauk prawnych jej Autorowi Panu mgr. Pawłowi Laskowskiemu.

Dr hab. Grzegorz Kozieł

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Wydział Prawa i Administracji

